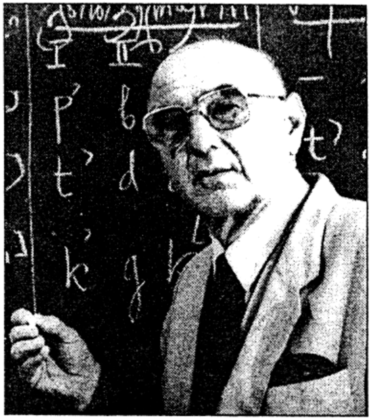

ქართულ-სომხური კულტურულ-კონფესიური დაპირისპირებანი და „ქვათა ღაღადი“

ქართველებსა და სომხებს შორის ისტორიულად არსებული მეგობრული კავშირებისდა მიუხედავად, ამ ურთიერთობათა დამახასიათებელი თავისებურება ყოველთვის იყო ერთგვარი „მეტოქეობა“ კულტურულ და კონფესიურ სფეროებში; უძველესი დროიდან მოყოლებული ქართველთა კულტურული მემკვიდრეობის ყველაზე თვალსაჩინო ნიმუშებს ჩვენი სომეხი კოლეგები ისტორიულად ყოველთვის სომხური კულტურის ნაყოფად მიიჩნევდნენ და ამას საქვეყნოდ აცხადებდნენ, ხანდახან საისტორიო წყაროებში გარკვეული „კორექტივების“ შეტანითაც.

გავიხსენოთ თუნდაც ჩვენი უძველესი ორიგინალური ქართული დამწერლობის სომეხთა განმანათლებლის — მესროპ მაშთოცის მიერ შექმნის ყბადაღებული განცხადებები, ანდა ტაოკლარჯეთის ჩვენი უბრწყინვალესი არქიტექტურული ძეგლების სომხური ხელოვნების ნიმუშებად გამოცხადება, რაც სულ ახლახან აისახა კიდეც მოსკოვში გამოცემულ „რუსულ მართლმადიდებლურ ენციკლოპედიაში“; ქართველთათვის ეგზომ სათაყვანებელ ჯვრის მონასტერშიც ჩვენი სომეხი კოლეგები „სომხურ კვალს“ ხედავენ... და ყველაფერი ეს ძველთაგანვე მოდის, მიუხედავად იმისა, რომ კონკრეტული ისტორიული მონაცემები ყოველივე ამის წინააღმდეგ ღაღადებენ, მიუხედავად დიდი ილიას კვალდაკვალ ქართველ მეცნიერთა მტკიცებებისა ამგვარი შეხედულებების საწინააღმდეგოდ.

ეს „კულტურული მეტოქეობა“ ჩვენს შორის დღემდე გრძელდება და ადვილი გასაგებია, თუ რა ემოციებს გამოიწვევს ჩვენს სომეხ კოლეგებში შეტყობინება საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ერთი დარტყმით შესაძლებელი ნგრევისა და გამოშიგვნის შესახებ, მისი წიაღიდან კვლევითი ინსტიტუტების გამოყვანის შედეგად, მაშინ როდესაც „სომხეთის მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია“ იქ ჩატარებული რეფორმის შედეგად, როგორც კვლევითი ინსტიტუტების გამაერთიანებელი მთლიანი და მონოლითური სახელმწიფო ორგანო ჩამოყალიბდა, ისევე როგორც, სხვათა შორის, „აზერბაიჯანის მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია“.

საყოველთაოდ ცნობილია, რომ საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია, რომლის დამაარსებლები ყოველთვის იდგნენ საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის წინა ხაზზე, დღესაც აქტიურად იბრძვის, ქართულ მართმადიდებლურ ეკლესიასთან ერთად, ჩვენი მეცნიერული და, საზოგადოდ, კულტურული მონაპოვრის დაცვისა და შემდგომი განვითარებისათვის. ჩვენ, აკადემიური ინსტიტუტების წარმომადგენლები, ახლაც მივემგზავრებით ვენაში ავსტრიის მეცნიერებათა აკადემიის მიწვევით მათ მიერვე ორგანიზებულ საერთაშორისო სიმპოზიუმზე, რომელსაც ესწრება სრულიად სომხეთის კათოლიკოს-პატრიარქი გარეგინ II და სადაც წარმოდგენილი იქნება მძლავრი სომხური ლობბი; ამ ფორუმზე უნდა გაიმართოს დისკუსია ძველი კავკასიისა და აღმოსავლური ქრისტიანული დამწერლობების ტიპოლოგიისა და წარმომავლობის საკითხებზე.

ქართულ-სომხური ეს კულტურულ-კონფესიური დაპირისპირება და მეტოქეობა კიდევ უფრო გამწვავდა ახლახან სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ხელმძღვანელობით ჩატარებულ საერთაშორისო კონფერენციაზე, რომელიც მიეძღვნა ქრისტიანობის როლისა და ფუნქციის განსაზღვრას ჩვენს ცხოვრებაში. ამ საერთაშორისო ფორუმზე, რომლის პლენარული და სექციური სხდომები ტარდებოდა ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტსა და საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიაში, აგრეთვე მერაბ ბერძენიშვილის კულტურულ ცენტრში (რითაც კიდევ ერთხელ ხაზი გაესვა ქრისტიანობის როლს ჩვენს ცხოვრებაში და ქრისტიანული სარწმუნოების მნიშვნელობას ჩვენი მეცნიერებისა და საზოგადოდ კულტურისათვის), ნათლად გამოვლინდა ის კულტურულ-კონფესიური დაპირისპირებები, რომლებიც ჯერ კიდევ არსებობს ამ სფეროში ქართველებსა და სომხებს შორის.

საერთოდ კი უნდა ითქვას, რომ სომეხ კოლეგებთან კულტურულ სფეროში მეტოქეობასა და პაექრობას ჩვენ წავაგებთ, თუ ჩვენი აკადემიური ინსტიტუტები დაიქსაქსება, თუ ისინი დაკარგავენ ერთმანეთთან სამეცნიერო კავშირებს და საბოლოოდ დაიშლებიან. ასეთ შემთხვევაში ჩვენ ჩვენი მეცნიერებისა და კულტურული მემკვიდრეობის გადასარჩენად პაექრობაში ველარ გვიშველის „ქვათა ღაღადი“ და ველარაფერს მოვიმოქმედებთ სხვადასხვა ჯურის „კულტურული მეტოქეების“ მოსაგერიებლად; ჩვენ იძულებულნი ვიქნებით ვაღიაროთ ჩვენი უსუსურობა და პერსპექტივაში ჩვენი სრული კულტურული მარცხი... ეს იქნებოდა დანაშაული ჩვენი ქვეყნის, ჩვენი შთამომავლობის წინაშე...

აკადემიკოსი
თამაზ გამყრელიძე
საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი